

Dietari

PER ALFRED MONDRIA

■ Hi ha en *El quadern gris* una mena de lent que amplia sense límit el camp de visió i que alhora descendeix al detall més ínfim amb la celeritat d'un potent microscopi. Una pupil·la que s'obri i es tanca sobre paisatges i individus —coses vistes—, atenta al principi que la intimitat és un terreny inexpugnable i que per tant és preferible dirigir la mirada cap al món que ens envolta. Amb aquest moviment òptic **Josep Pla** reelaborà en arribar als seixanta anys el diari que duqué de ben jove, la narració d'un estudiant que ha d'acabar inquiet i sense massa ganes la carrera d'advocat però que sobretot pretén convertir-se en escriptor. Aquesta tensió narrativa és un dels múltiples focus d'atracció d'aquest llibre, el balanceig d'una prosa que manté la febricitat i l'angoixa de la joventut i al mateix temps la solidesa, el punt dolç i magnètic de l'estil més madur de l'autor. Una escriptura que modula el to a través d'un protagonista que accedeix als mecanismes bàsics de la vida filtrats per un ull que enfoca el seu passat.

Des d'aquesta perspectiva el Josep Pla que vagareja per les pàgines d'*El quadern gris* constata que «la nostra intel·ligència, ben mirat, conspira sempre a favor del que ens agrada i ens domina», que és inútil rebel·lar-se contra els cicles de la natura i que l'atzar imposa, vulguem o no, la seua llei implacable. Tota una sèrie d'anotacions morals, això sí, arrapades a l'observació de la realitat més immediata. En aquest sentit, l'atracció per la cultura sofisticada queda desarmada davant l'ansia de llibertat esquerga de l'Hermós, un home primari que l'autor defineix anterior a **Plató** i a l'idealisme, delerós d'amagar-se en una barraca prop de la mar i de quatre vinyes. Flanquejat per les regles que dicten l'amor propi i el sentit del ridícul, un vell i montagnès Josep Pla adverteix al jove escriptor sobre la seua inexperiència: «L'home no és una animal racional, és un animal sensual».

Com si es tractara de la *Vida de Samuel Johnson* de **Boswell**, en *El quadern gris* conflueixen personatges, relats, anècdotes i pensaments trenats a partir del dibuix del protagonista. Refugiat a Palafrugell el 1918 per l'epidèmia mortal de grip, l'autor desgrana històries de jugadors de cartes, de castos i esllanguits berenars amb senyoretetes de poble, del misantrop Gervasi acompanyat del seu gos Secretari i d'un corn per saludar les barques abans de perdre's per l'horitzó. Però el territori preferit de Josep Pla i on més juga a l'humor inesperat —la fórmula de **Sterne**—, és el dels retrats. De les amistats destaca Gori, un dels millors personatges amb el seu realisme blindat, inalterable davant la convicció que és un error creure que l'home és redimible, o bé quan afir-

L'estudiós Narcís Garolera ha preparat una nova edició d'*El quadern gris* amb la correcció de nombroses errades i distorsions del text publicat el 1966. Un dietari que amb el temps es consolida com una de les grans aportacions a la literatura europea del segle XX

L'home, animal sensual

JOSEP PLA
El quadern gris
► Edició crítica revisada per Narcís Garolera.
► DESTINO, 2012

JOSEP PLA

► *El quadern gris* ha suscitat reaccions unànimes d'ençà que va aparèixer, el 1966, com a volum primer de l'*Obra Completa* de Josep Pla a Destino. No ho posa en dubte cap crític ni cap lector: és un dels grans llibres de la literatura contemporània. Un clàssic intemporal de les lletres catalanes. L'obra mestra de Josep Pla.

ma que la millor música que sentí mai fou la veu del notari en comunicar-li que es convertia en hereu. Retornat a Barcelona el 1919 per finalitzar els estudis, irromp la figura de Quim Borralleras i dels membres de la penya de l'Ateneu, un dels moments àlgids d'*El quadern gris*, amb una Barcelona «de color de terra d'escudelles», una Rambla orgiàstica i bigarrada o bé uns suburbis pintats amb traços hiperrealistes i onírics. Les diferents dispeses que allotjaren al jove Pla conformen, junt als records de Girona, una narració que creix en combinar la memòria i el ritme del dia a dia.

A banda d'una sexualitat desfermada —volcànica—, un altre dels temes que solca de principi a fi *El quadern gris* és la diabòlica possessió que condiona el protagonista: la mar que esgota els qualificatius, un colp de vent, el vol d'una oroneta, la llum excessiva, tot és succionat per l'esponja de l'escriptura. Les notes que aborden l'ofici s'alternen amb reflexions sobre un català aleshores rígid i magmàtic, a més d'excel·lents apunts literaris sobre **D'Ors**, **Carner**, **Verdaguer**, **Rusíñol** o **Robert Robert**. La visió d'**Horaci**, les lliçons vitals de l'*Antic Testament* o el realisme espurnejant de **Molière** conviuen amb **Jules Renard**, autor cabdal que Alexandre Plana —una de les grans creacions del dietari— li obliga a traduir per tal d'eliminar les volutes i el guix noucentista que el jove Pla havia assumit com a model. Ara bé, l'explosió sensorial i el cromatisme cedeixen el pas a la caricatura —els professors del curs d'ampliació de ciències— i la comparació dickensianes: una llesca de pa torrada que «sembla un tros de casulla de cardenal tacada per un sol moribund», les orelles de mossén Narcís «d'un color d'albercoc de secà», l'aigua del moll «espessa i oliosa amb verdositats de clova d'ostrea», el so d'una màquina d'escriure «picotejant com una perdiu engabiada». Imatges que assalten el nostre registre de sentits.

Després d'assistir a la inestabilitat d'Europa sorgida de la Guerra del 14, al pistolisme de Barcelona o a un Estat «que només funciona quan no hi ha cap problema», Josep Pla diu amb **Tucídides** a la mà que la història prefereix, més aviat, llegir-la al llit. Convençut que estil i caràcter són indescribibles, reconeix que abandonar el to artíficiós i massa literari li permeté aproximar-se a la seua veritable posició sobre la terra. Una concepció que se sent en deute amb **Proust**, que segons Pla resolgué un dels grans conflictes de la literatura: la barreja de realisme portat fins a les últimes conseqüències amb un món suggerit, que pren volum i consistència en la imaginació. Ja confirmat com a corresponsal de *La publicitat* a París, els pares prefereixen donar-li una maleta ben grossa i jerséis en lloc d'inútils consells. Una forma ben allunyada de l'èmfasi per tancar una exaltació de la memòria que també ens subratlla que l'home feliç és aquell que també cultiva la capacitat d'oblir.

FALLAS
DE VALENCIA

¡No te pierdas
ni una falla!

► <http://fallas.levante-emv.com>

Recorre la ciudad de falla en falla,
crea tu propia ruta y descubre
los monumentos de todas las secciones

Escanea este código con tu cámara para acceder a la web de las Fallas.